

บทที่ 6

สรุปและ เสนอแนะ

6.1 บทสรุป

ดังได้กล่าวแล้วว่า ยาเสพติดเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อชาติบ้านเมืองและเป็นภัยที่เกิดขึ้นไม่ชัดเจนเหมือนอาชญากรรมอื่น เช่นการประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินหรือปัญหาการก่อการร้าย ซึ่งมีการลอบโจมตีและทำลายชีวิตเจ้าหน้าที่และประชาชนด้วยกำลังคนและอาวุธ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าจะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นภัยของยาเสพติดในบ้านเราขณะนี้ก็คือ มีจำนวนผู้ติดยาเสพติดถึงประมาณ 283,084 คน (ปี พ.ศ.2534)¹ ผู้ติดยาเสพติดเหล่านี้เป็นเยาวชนอยู่ในวัยซึ่งเป็นแรงงานของชาติ เป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งทางเศรษฐกิจ แต่กลับต้องเสื่อมเสียไปอย่างน่าเสียดาย และถ้าต้องเสียเงินเพื่อซื้อยาเสพติดจะตกวันละ 28 ล้านบาท หรือปีละ 10,000 ล้านบาทโดยประมาณ เงินจำนวนนี้ผู้ติดยาเสพติดต้องแสวงหามาให้ได้ไม่ว่าด้วยวิธีใด แม้กระทั่งต้องฆ่าคนตายก็ยังทำ จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมเพราะผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ได้ประกอบอาชีพ แต่ต้องใช้เงินซื้อยาเสพติดวันละประมาณ 100 บาท อันเป็นผลก่อให้เกิดอาชญากรรมเพื่อหาเงินมาซื้อยาเสพติด ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ไม่เฉพาะสร้างความเดือดร้อนให้กับครอบครัวเท่านั้น ยังทำให้สังคมไม่มีความสุขอีกด้วย

ส่วนด้านความมั่นคงของชาตินั้นขึ้นอยู่กับสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองประกอบกัน ถ้าองค์ประกอบเหล่านี้ต้องได้รับความเสียหายเป็นอย่างมากจากปัญหา ยาเสพติดแล้ว ก็ย่อมมีผลกระทบต่อปัญหาความมั่นคงของชาติอย่างแน่นอน

นอกจากนี้ อาชญากรรมยาเสพติดมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอาชญากรรมอื่นทั่วไป กล่าวคือเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crime) เพราะผู้เสพซึ่งเป็นผู้ได้รับ

1 สรุปสถานการณ์ปัจจุบันของปัญหา ยาเสพติดและสารเสพติด (ประเทศไทย) กองบำบัดรักษาสำนักงาน ป.ป.ส.

มตร้ายจากยาเสพติด และโดยสภาพควรจะเป็นผู้เสียหายมาร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่แต่ผู้เสพยาพึ่งพอใจกับยาเสพติดไม่คิดร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ จึงเป็นการยากที่จะสืบสวนปราบปรามการกระทำ ความผิดและในประการสำคัญคือ อาชญากรรมยาเสพติดมีขอบข่ายงานในลักษณะ เป็นองค์การ อาชญากรรม (Organize Crime) ซึ่งมีการแบ่งความรับผิดชอบและขั้นตอนการทำงานโดยมีฝ่าย นายทุน ฝ่ายผลิต ฝ่ายหาตลาดและพ่อค้ารายย่อยแต่ละฝ่าย จะไม่รู้รู้จักกันแต่จะมีคนคอยวางแผน และประสานงานให้สัมพันธ์กัน เมื่อจับกุมส่วนหนึ่งส่วนใดก็จะไม่กระทบกระเทือนถึงส่วนอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้นบุคคลในระดับหัวหน้าขององค์กรมักมีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า และจะไม่สร้างหลักฐาน ที่แสดงว่าเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ดังนั้นการจับกุมบุคคลระดับหัวหน้าซึ่งเป็นตัวการใหญ่ที่ สำคัญจึงกระทำได้ยากเพราะขาดพยานหลักฐาน

ข้อควรสังเกตุอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับอาชญากรรมยาเสพติดก็คือ การดำเนินการต่างๆ เป็นชั้น "ความลับ" จะรู้กันเฉพาะบุคคลสำคัญขององค์กรเท่านั้น ซึ่งบุคคลในระดับนี้จะกระทำการ ในลักษณะที่มีการไตร่ตรอง เติรียมการ สมคบกัน หรือวางแผนกันไว้ก่อนที่จะกระทำความผิดเสมอ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลตอบแทนนั้น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจก็ให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้ กระทำความผิดที่ค้าหรือจำหน่าย ซึ่งเป็นสิ่งล่อใจให้มีผู้เสี่ยงที่จะก่ออาชญากรรมประเภทนี้และ ทรัพย์สินที่ได้จากการค้ายาเสพติดดังกล่าว แม้จะเป็นสิ่งผิดกฎหมายก็ยังเป็นสิ่งที่ใช้ในการขยาย ขอบเขตการกระทำผิดให้กว้างขวางออกไปอีกรวมทั้งได้ก่ออาชญากรรมอื่นๆ อีกด้วย

ปัจจุบัน ได้มีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยมีเจตนารมณ์ในการร่างกฎหมาย เพื่อปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งได้กำหนดมาตรการพิเศษให้สามารถนำตัวการใหญ่หรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลัง การกระทำความผิดมาลงโทษ พร้อมทั้งกำหนดมาตรการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย โดยเฉพาะในเรื่องการรับทรัพย์สินนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการ ตัดกำลังของนายทุนผู้ค้ายาเสพติด เพื่อมิให้นำเอาทรัพย์สินนั้นมากระทำความผิดอีก และในขณะ เดียวกันก็นำทรัพย์สินดังกล่าวนี้มาเข้ากองทุน ซึ่งเป็นกาเพิ่มพลังให้รัฐบาลสามารถจัดการกับ ยาเสพติดให้มากขึ้น แต่ปัญหาตามพระราชบัญญัตินี้มีอยู่ว่ากฎหมายได้เอาโทษรับทรัพย์สินไปผูกกับ ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 32 ได้บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมี คำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหา หรือจำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหา หรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำ ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง....." กล่าวคือ ศาลจะต้องรอฟังผล

การพิจารณาดีอาญาตามมาตรา 32 เสียก่อน โดยที่ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินไปล่วงหน้าไม่ได้ ซึ่งถ้าศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยก่อนแล้วถึงจะพิจารณาคำขอเพื่อสั่งริบทรัพย์สิน แต่ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมีเหตุไม่ต้องรับโทษไม่ว่ากรณีใดๆ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินก็สิ้นสุดลง ศาลจะไม่พิจารณาคำขอเพื่อริบทรัพย์สินอีกต่อไป ซึ่งจะเห็นดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นว่าการริบทรัพย์สินจึงเป็นโทษทางอาญา เมื่อเป็นโทษทางอาญาจึงต้องพิจารณาคำดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเคร่งครัด เว้นแต่กฎหมายตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษ นอกจากนี้ ในกรณีที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าศาลสามารถสั่งริบทรัพย์สินได้ทุกกรณีไม่เฉพาะการกระทำความผิดตามข้อหาที่ฟ้องต่อศาลเท่านั้นรวมไปถึงไม่สามารถริบทรัพย์สินย้อนหลังก่อนที่กฎหมายฉบับนี้เริ่มใช้บังคับได้ เพราะจะขัดกับหลักกฎหมายมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายใหม่และความรู้สึกของนักกฎหมายและประชาชนนั้น เห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น ตามมาตรการทางกฎหมายฉบับนี้ก็เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพราะถ้าหากกฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ในส่วนของการสมคบได้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะเป็นการเชื่อมต่อมาตรการริบทรัพย์สินทำให้ในส่วนของการริบทรัพย์สินมีประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่ถ้ามาตรการสมคบไม่สามารถใช้ได้ประสบความสำเร็จหรืออีกสักกระยะหนึ่งในอนาคตถ้าสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป รูปแบบการกระทำความผิดได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น จนกฎหมายไม่อาจเอื้อมมือไปถึงได้กฎหมายฉบับนี้ก็อาจไม่ทันสมัยในขณะนั้น ก็ควรจะมีการพัฒนากฎหมายเป็นลักษณะทางแพ่งเพื่อฟ้องลงโทษริบทรัพย์สิน ซึ่งการลงโทษริบทรัพย์สินนั้นจะ ไปผูกกับตัวทรัพย์สินไม่ไปผูกกับตัวบุคคล กล่าวคือสามารถดำเนินการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นได้ ถ้าได้รับความจากพยานหลักฐานว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แม้จะไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษหรือไม่มีคำพิพากษาลงโทษจำเลย โดยที่การริบทรัพย์สินดังกล่าวนี้ ได้มีแนวความคิดในการจำกัดสิทธิส่วนบุคคลว่า เพื่อที่รัฐจะได้กำจัดทรัพย์สินที่รัฐเห็นว่า ถ้าหากให้ผู้ใดผู้หนึ่งมีไว้ในครอบครองแล้วจะก่อให้เกิดอันตราย หรือเป็นภัยต่อสังคม ประเทศชาติให้หมดไปและเพื่อรัฐจะได้ป้องกันมิให้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน นำทรัพย์สินสิ่งนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดอีก เพื่อให้นักกฎหมายทันสมัยต่อเหตุการณ์ และบรรลุนิติบุคคลในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ตามนโยบายของรัฐ

ศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2530 และประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 26

1. เมื่อได้ศึกษามาตรการในการริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 แล้วจะเห็นได้ว่ามาตรการในการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นมาตรการทางอาญาโดยพิจารณาจากมาตรา 27 วรรคแรก บัญญัติว่า "เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นไปพร้อมกับฟ้องหรือจะยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาก็ได้ "และมาตรา 32 วรรคแรก บัญญัติว่า "ในกรณีที่มิมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง....."

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 27 วรรคแรก ได้กำหนดให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดียาเสพติดซึ่งเป็นคดีหลักแล้ว จะต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินไปพร้อมกับการฟ้องหรือจะยื่นก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ โดยยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา และมาตรา 32 วรรคแรก ก็ได้กำหนดว่า ในกรณีที่มิมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด....." จะเห็นได้ว่าถ้าหากไม่มีการลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดียาเสพติดแล้ว ศาลก็จะไม่พิจารณาในส่วนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดต่อไป ซึ่งเป็นเรื่องการกำหนดให้การริบทรัพย์สินไปผูกกับการลงโทษตัวบุคคลผู้กระทำความผิดในทางอาญา

2. มาตรการในการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2530 จะเห็นได้ว่ามาตรการในการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เป็นมาตรการ

ทางแพ่ง โดยพิจารณาได้จากมาตรา 19 บัญญัติว่า "เมื่อคณะกรรมการมีมติว่า เรื่องที่สอบสวน เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดกระทำความผิด ให้ประธานกรรมการรายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบ และส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นดำเนินการทางวินัยต่อไป ตามมาตรา 21 ทวิ บัญญัติว่า "เมื่อคณะกรรมการได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนแล้วหากพิจารณาวินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นร้ายผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ และไม่สามารถชี้แจงได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นตนได้มาโดยชอบ ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และให้คณะกรรมการแจ้งให้พนักงานอัยการดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามมาตรา 21 ตริ แล้วเสนอความเห็นไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งหรือให้มีดำเนินการส่งลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกเว้นแต่....." และมาตรา 21 ตริ บัญญัติว่า "บรรดาทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีมติว่าเป็นทรัพย์สินที่ร้ายผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติตามมาตรา 21 ทวิ ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลโดยไม่ชักช้า เพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน เว้นแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นจะสามารถนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวตนได้มาโดยชอบ....."

จะเห็นได้ว่า ถ้าพิจารณากระบวนการรับทรัพย์สินตามระบบกฎหมาย Common Law แล้ว บทบัญญัติดังกล่าว เป็นมาตรการทางแพ่งซึ่งเป็นการรับทรัพย์สินเฉพาะตัวทรัพย์สินที่ร้ายผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติ กล่าวคือ บทบัญญัติดังกล่าวที่ได้กล่าวมานั้นได้บัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการวินิจฉัยเบื้องต้นว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ร้ายผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติ แล้วให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่คณะกรรมการพิจารณาว่าเป็นทรัพย์สินที่ร้ายผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยที่พนักงานอัยการต้องนำสืบเบื้องต้นด้วยว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการทุจริต แล้วจึงให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นนำสืบหักล้างว่าตนได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่จำเป็นต้องมีการลงโทษผู้ทุจริตในทางอาญา เพียงแต่ดำเนินการทางวินัยตามที่กฎหมายกำหนดก็ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้แล้ว ซึ่งเป็นมาตรการทางแพ่งอีกทั้ง สามารถร้องขอต่อศาลให้สั่งให้ทรัพย์สินที่ได้ก่อนที่จะมีกฎหมายใช้บังคับให้ตกเป็นของแผ่นดินได้ด้วยเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 907/2529 ระหว่างพนักงานอัยการ กรมอัยการ ผู้ร้องกับนายบุญธรรม ทองไข่มุกต์ ผู้คัดค้าน โดยได้มีคำร้องขอให้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการทุจริตที่ได้มาก่อนวันที่ 4 มีนาคม 2518 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัตินี้เริ่มใช้บังคับตกเป็นของแผ่นดิน แต่เนื่องจากพยานหลักฐานของผู้คัดค้านในเรื่องนี้ ฟังได้ว่าหุ่นตามคำร้องไม่มีราคาตามมูลค่าที่จดทะเบียนไว้แต่จะมีราคาเท่าใดนั้นเมื่อผู้ร้องไม่นำสืบให้ปรากฏ ก็ไม่อาจฟังได้ว่า เป็นทรัพย์สินที่

ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติตั้งที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง เมื่อเป็นดังนี้ศาลก็ไม่อาจสั่งให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านเป็นของแผ่นดินได้ ฎีกาของผู้ร้องฟังไม่ขึ้น ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว เพราะแม้พระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นมาตรการทางแพ่งสามารถริบทรัพย์สินย้อนหลังได้ และได้บัญญัติให้การพิสูจน์ตกแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้ทรัพย์สินมาโดยทุจริตนั้น ว่าตนได้ทรัพย์สินมาโดยชอบก็ตาม แต่ผู้ร้องก็มีหน้าที่ต้องนำสืบเบื้องต้นด้วยว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ทรัพย์สินมาโดยมิชอบเพราะเหตุใด ดังนั้นเมื่อผู้ร้องไม่นำสืบเลยศาลไม่สามารถสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้

3. มาตรการในการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามประกาศ คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 26 ในเรื่องการให้อำนาจคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินพิจารณาวินิจฉัยว่าทรัพย์สินที่บุคคลใดร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบหรือเพิ่มขึ้นโดยผิดปกติ ให้ตกเป็นของแผ่นดินนั้น เป็นมาตรการทางการปกครอง เนื่องจาก การให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินดังกล่าวนี้มิได้ผ่านองค์การกระบวนการยุติธรรมคือศาล แต่ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้โดยการวินิจฉัยโดยคณะบุคคลกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แม้จะมีข้อความว่าบุคคลที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติมีสิทธิยื่นคำขอพิสูจน์ว่าตนได้ทรัพย์สินนี้มาโดยชอบ โดยยื่นต่อศาลแพ่งภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับการแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินก็ตาม ซึ่งเป็นเรื่องการปล่อยทรัพย์สินให้ผ่านกระบวนการศาลเท่านั้น แต่ศาลฎีกาตีความว่าเป็นมาตรการทางอาญา

อย่างไรก็ตามเมื่อเป็นมาตรการทางการปกครอง ก็มีผลทำให้สามารถสั่งให้ทรัพย์สินที่ได้มาก่อนวันที่ประกาศฉบับนี้เริ่มใช้บังคับได้ แม้ต่อมาเมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ออกมาใช้บังคับในภายหลังแต่มาตรา 222 ก็ให้การรับรองว่าประกาศ รสช. ที่มีผลในทางนิติบัญญัติให้มีผลใช้บังคับได้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญต่อไปก็ถือได้ว่า ประกาศดังกล่าวมีผลใช้บังคับได้ด้วยเช่น คำวินิจฉัยคณะศาลฎีกาที่ 913/2536 ระหว่าง นายเสนาะ เทียนทอง ผู้ร้อง กับพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ผู้คัดค้าน ประกาศดังกล่าวข้อ 6 ที่บัญญัติว่า "เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าบุคคลใดร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ตามข้อ 2 แล้วให้บรรดาทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบ หรือเพิ่มขึ้นผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดิน" จะเห็นได้ว่าผู้คัดค้านได้ให้เหตุผลว่า คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองประเทศที่ได้มาจากการเข้ายึดและการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ ฉะนั้นประกาศดังกล่าวที่ออกมาใช้บังคับใน

ทางนิติบัญญัติย่อมมีผลเป็นกฎหมายที่บังคับใช้ และไม่เป็นการขัดต่อธรรมนูญการปกครองประเทศ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ออกมาใช้บังคับภายหลัง อีกทั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 222 ให้การรับรองว่าประกาศ รสช. กำหนดให้ทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่า ได้มาโดยชอบหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติเป็นของแผ่นดิน มิใช่เป็นการสั่งริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา เพราะการสั่งริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาจะต้องมีองค์การในการสั่งริบ คือศาล แต่ในประกาศฉบับดังกล่าวไม่มีองค์การใดมาใช้อำนาจในการสั่งริบทรัพย์สิน ทั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินไม่มีอำนาจในทางริบทรัพย์สินได้ หากแต่เป็นความประสงค์ของกฎหมายที่ให้บรรดาทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินเท่านั้น คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจเหมือนคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงคณะหนึ่งเท่านั้น มิได้ใช้อำนาจของศาลตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 34 ดังที่ผู้ร้องอ้าง แต่คณะศาลฎีกาได้ให้เหตุผลว่า ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 มาตรา 32 บัญญัติว่า "บรรดาการกระทำ ประกาศ หรือคำสั่งของหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ที่ได้กระทำ ประกาศ หรือ สั่ง ก่อนวันใช้ธรรมนูญการปกครองนี้ ทั้งนี้เกี่ยวเนื่องกับการยึดและการควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 ไม่ว่าจะกระทำด้วยประการใด หรือในรูปแบบใด และไม่ว่าจะกระทำประกาศหรือสั่งให้มีผลใช้บังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการให้ถือว่าการกระทำ ประกาศ หรือคำสั่งรวมทั้งการกระทำของผู้ปฏิบัติตามประกาศ หรือคำสั่งนั้นตลอดจนการกระทำของบุคคลใดๆ ซึ่งได้กระทำเนื่องในการยึด หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย" นั้นเป็นเพียงการรับรองโดยทั่วไปว่าประกาศหรือคำสั่งของ รสช.ดังกล่าวมีผลให้ใช้บังคับได้เช่นกฎหมายเท่านั้น มิได้บัญญัติรับรองไปถึงว่าให้ใช้บังคับได้ แม้เนื้อหาตามประกาศหรือคำสั่งของ รสช.ดังกล่าวขัด หรือแย้งต่อธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 แต่อย่างไรเพราะปัญหาว่าประกาศหรือคำสั่งของ รสช. ใช้บังคับได้เพียงใดต่างจากกรณีกันกับปัญหาที่ว่าประกาศ หรือคำสั่งนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และที่ผู้คัดค้านอ้างว่าประกาศ รสช. ฉบับที่ 26 ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 222 นั้นเห็นว่าเมื่อประกาศ รสช. ฉบับดังกล่าวข้อ 2 และข้อ 6 ใช้บังคับมิได้ตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ.2534 มาตรา 30 วรรคแรกแล้ว จึงมิใช่กฎหมายที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่จนถึงวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 ไม่อาจนำมาตรา 222 มาใช้แก่กรณีนี้ได้

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสามพระราชบัญญัติแล้วจะเห็นได้ว่า มาตรการในการรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เป็นมาตรการทางอาญา กล่าวคือ ศาลจะมีคำสั่งให้รับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ต่อเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องคดีและศาลมีคำพิพากษาลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดก่อน จึงจะพิจารณาว่าทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งถ้าหากไม่มีการฟ้องหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดไม่ว่าเพราะเหตุใดก็ตาม กล่าวคือในกรณีที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องก็จะทำให้คำสั่งยึดหรืออายัดที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินยึดหรืออายัดไว้ตกไป หรือศาลได้มีคำพิพากษายกฟ้องผู้กระทำความผิด คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ตกไปเช่นกัน ศาลก็จะไม่พิจารณาทรัพย์สินนั้นอีกต่อไป แม้จะได้ความว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ตาม ดังนั้นเมื่อเป็นมาตรการทางอาญาดังกล่าวก็ต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิดก่อน ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อีกทางหนึ่ง

กรณีมาตรการในการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 เป็นมาตรการทางแพ่ง โดยกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ร่ำรวยผิดปกติ หรือเพิ่มขึ้นผิดปกติ แล้วให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ส่วนกรณีการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 26 นั้นเป็นมาตรการในทางปกครอง กล่าวคือให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีอำนาจสั่งให้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการร่ำรวยผิดปกติ หรือทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นผิดปกติตกเป็นของแผ่นดิน อีกทั้งยังเป็นผลให้สามารถให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินย้อนหลังก่อนที่มีกฎหมายบังคับใช้ได้ด้วย

ข้อดี ข้อเสีย

1. พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

ข้อดี

มาตรการในการรับทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำ

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เป็นมาตรการทางอาญาซึ่งศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของโทษบุคคลผู้กระทำความผิดทางอาญา เสียก่อน อันเป็นมาตรการในการกักกันการระเห่เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่ต่อเนื่องกัน

ข้อเสีย

เนื่องจากมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นมาตรการทางอาญา จึงทำให้ไม่สามารถริบทรัพย์สินได้ ถ้าหากมิได้ตัวบุคคลผู้กระทำความผิดมาฟ้องโทษ แม้จะมีความว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ตาม อันเป็นสาเหตุให้ทรัพย์สินนั้นกลับไปกระทำความผิดอีกได้ อีกทั้งไม่สามารถริบทรัพย์สินย้อนหลังได้ ซึ่งเป็นมาตรการระเห่เพื่อป้องกันการปราบปรามอย่างมาก

2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2530

ข้อดี

เนื่องจากมาตรการในการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นมาตรการทางแพ่ง จึงสามารถยึดทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้โดยไม่ต้องลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา เพียงแต่ได้ความว่าบุคคลผู้นั้นได้ทรัพย์สินมาโดยทุจริต พนักงานอัยการก็ยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้แล้ว อีกทั้งสามารถสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินย้อนหลังได้ด้วย

ข้อเสีย

เนื่องจากการที่คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยว่า บุคคลได้ทรัพย์สินมาโดยทุจริต เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นต่อศาลและให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนั้น เป็นการวินิจฉัยตามมาตรการทางแพ่ง โดยการซึ่งนำนักพยานหลักฐาน ซึ่งอาจทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนลดน้อยลงไปได้

3. ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 26

ข้อดี

เนื่องจากมาตรการในการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินตามประกาศดังกล่าว เป็น

มาตรการทางปกครอง จึงสามารถสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้โดยไม่จำเป็นต้องลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา อีกทั้งสามารถสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินย้อนหลังได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

ข้อเสีย

เนื่องจาก การที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินใช้อำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยว่าบุคคลใดร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ แล้วสั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนั้นมิได้ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางศาล จึงอาจทำให้เกิดการกั๊กกั๊งกันหรือเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแล้วในทางปฏิบัติ จะเห็นว่ามาตรการในการรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จะมีผลในการบังคับใช้ทางกฎหมายได้ดีกว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 และประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติดังกล่าว เพราะการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้อำนาจแก่ศาลในการพิจารณาวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิดจริงหรือไม่ ถ้าได้ความว่าทรัพย์สินได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจริงจึงมีคำสั่งให้รับทรัพย์สินดังกล่าว ซึ่งถือเป็นมาตรการกั๊กกั๊งกันอีกทางหนึ่งในการเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามถ้าหากมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคตแล้วก็ควรปรับปรุงมาตรการในการรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นมาตรการทางแพ่ง หรือมาตรการในทางปกครอง โดยผ่านกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษา กล่าวคือให้สามารถรับทรัพย์สินได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดทางอาญา และทำให้สามารถรับทรัพย์สินย้อนหลังได้ด้วย ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และประกาศ รสช. ดังกล่าว ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินโดยคำวินิจฉัยของคณะบุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกกระทบกระเทือนได้

6.1.1 มาตรการรับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดของต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการรับทรัพย์สินของต่างประเทศ กล่าวคือประเทศสหรัฐอเมริกา, เยอรมัน, อังกฤษ, แคนาดา, ออสเตรเลีย, สิงคโปร์และมาเลเซีย แล้วจะเห็นได้ว่า

ประเทศเหล่านั้นได้ใช้มาตรการรับทรัพย์สินที่เป็นมาตรการทางแพ่ง โดยการแยกกระบวนการรับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดออกจากการนำตัวบุคคลผู้กระทำความผิดมาฟ้องโทษและในกรณีทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น ก็หมายความว่าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ความผิดทั้งหมดไม่เฉพาะในคดีที่ถูกฟ้องเท่านั้น นอกจากนี้ยังให้สามารถรับทรัพย์สินที่ได้มาก่อนวันที่ กฎหมายฉบับนี้เริ่มใช้บังคับได้

6.1.2 กรณีตัวบทกฎหมาย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ปัจจุบันมาตรการรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เป็นมาตรการทางอาญา ซึ่งทำให้ไม่สามารถรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดได้ ถ้าหากว่าไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องโทษและคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน จะมีคำสั่งรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีที่ตั้งข้อหาไม่ได้ เพราะกฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด รวมทั้งไม่สามารถรับทรัพย์สินย้อนหลังที่ได้มาก่อนที่กฎหมายนี้เริ่มใช้บังคับได้ด้วยเพราะจะเป็นการขัดกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าถ้าหากมาตรการรับทรัพย์สินเป็นมาตรการทางแพ่งแล้ว จะทำให้ศาลสามารถสั่งรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำความผิดได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องและลงโทษ และไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะได้มาจากการกระทำความผิดที่ตั้งข้อหาขึ้นหรือไม่ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และสามารถรับทรัพย์สินได้มาก่อนวันที่กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับ อันจะทำให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เมื่อเป็นมาตรการทางอาญาแล้ว เนื่องจากมาตรการทางอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์การกระทำความผิดไว้ค่อนข้างจำกัด จึงไม่เหมาะสมกับการดำเนินการเพื่อปราบปรามยาเสพติด แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันแล้วว่านักกฎหมายและประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ซึ่งไม่เป็นที่ไว้วางใจแก่ประชาชนเท่าที่ควร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือปฏิบัติหน้าที่ซึ่งไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การใช้มาตรการปัจจุบันจึงเป็นการเพียงพอแล้วต่อการป้องกันและปราบปราม อีกทั้งเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนอีกชั้นหนึ่งด้วย แต่ต่อไปในอนาคต ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปลักษณะการกระทำความผิดรุนแรงมากยิ่งขึ้น ก็ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งเมื่อได้นำมาพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายต่างประเทศดัง

ได้กล่าวมาแล้วนั้น กฎหมายเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินของนานาชาติของประเทศ ได้กำหนดมาตรการรับทรัพย์สินแยกต่างหากจากการนำบุคคลผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และกำหนดว่าทรัพย์สินได้มาก่อนหรือหลังพระราชบัญญัตินี้อย่างชัดเจน และบางประเทศได้เขียนไว้ชัดเจนว่าไม่เฉพาะที่ตั้งข้อหาเท่านั้น ดังนั้นจึงสามารถดำเนินมาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินได้อย่างกว้างขวางกล่าวคือรับทรัพย์สินได้โดยไม่จำเป็นต้องได้ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

6.1.3 การบังคับใช้กฎหมาย

ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย เมื่อการรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นมาตรการทางอาญาแล้วจึงมีข้อจำกัดในวิธีการดำเนินารรับทรัพย์สินหลายๆ เรื่อง เช่น ศาลจะมีคำสั่งรับทรัพย์สินได้ต่อเมื่อมีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องและลงโทษ นอกจากนั้นจะรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดที่ไม่ได้ตั้งข้อหาไม่ได้ เพราะมาตรการทางอาญานั้นต้องตีความโดยเคร่งครัด อีกทั้งจะรับทรัพย์สินย้อนหลังที่ได้มาก่อนวันที่กฎหมายเริ่มใช้บังคับก็ไม่ได้ เพราะจะเป็นการใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังซึ่งจะขัดกับหลักกฎหมายห้ามใช้กฎหมายย้อนหลังตามมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จึงไม่อาจเอื้ออำนวยต่อเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้จึงจะชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นขณะนี้ เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายให้อำนาจไปก่อน จนกว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายให้เป็นมาตรการทางแพ่ง

6.1.4 ความซ้ำซ้อนของกฎหมาย

เรื่องความซ้ำซ้อนของกฎหมายนี้ ไม่ว่าจะ เป็นความซ้ำซ้อนในตัวพระราชบัญญัตินั้นเอง หรือเป็นความซ้ำซ้อนตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 5 ก็ตาม ซึ่งความซ้ำซ้อนของกฎหมายดังกล่าว อาจทำให้เกิดปัญหาต่อเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามกฎหมายโดยเจ้าหน้าที่อาจไม่แน่ใจว่าจะใช้กฎหมายฉบับใดจึงจะชอบด้วยกฎหมาย บางครั้งก็เลือกปฏิบัติตามกฎหมายที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่น้อยกว่า หรือที่ให้หลักประกันต่อตำแหน่งหน้าที่ที่มากกว่า จึงก่อให้เกิดการหลีกเลี่ยงการใช้กฎหมายบางมาตราบางฉบับ ทำให้กฎหมายนั้นมิได้นำมาใช้ในทางปฏิบัติเท่าที่ควร ซึ่งเป็นตัวอย่างของการร่างกฎหมายโดยไม่ยกเลิกกฎหมายเดิมก่อให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงความจำเป็น และสภาพปัญหาตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ก็จะได้เห็นว่าการมีกฎหมายดังกล่าวขึ้นใช้นั้น เหมาะสมแล้วแม้จะยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรก็ตาม แต่เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายใหม่และความรู้สึกของนักกฎหมายและประชาชน ยังเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ยังไม่มีความมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นมาตรการทางอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันก็เพียงพอต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพราะถ้ากฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับในส่วนของการควบคุมประสบความสำเร็จ ก็จะเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อมาตรการบริหารพินัยกรรม ถึงแม้ว่าขณะนี้จะประสบปัญหาอยู่บ้าง ไม่ว่าจะปัญหาด้านตัวบทกฎหมายหรือปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ก็เป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ใช้กฎหมายจะต้องประสบกับอุปสรรคและปัญหาในการใช้กฎหมาย เพราะกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายใหม่ ซึ่งการออกกฎหมายที่เป็นปัญหาต่อสังคมที่มีความสลับซับซ้อน เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตามที่ประสงค์ทุกประการนั้น มิใช่สิ่งที่กระทำได้ง่ายภายในครั้งเดียว ดังนั้นจึงสมควรพิจารณาทบทวนข้อขัดข้องต่างๆ อันเป็นอุปสรรคเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสม และได้สัดส่วนกับสภาพปัญหา ยาเสพติด ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการทางกฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะมีผลอย่างมากต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพราะกฎหมายจะเป็นตัวกำหนดขอบเขตและอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตลอดจนกำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการกับปัญหายาเสพติด เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งถ้าหากในอนาคตสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปและมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ก็จะไม่สามารถจัดการกับยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้ในปัจจุบันเป็นมาตรการทางอาญาดังมติที่ประชุมคณะอนุกรรมการที่ปรึกษากรมกฎหมายสำนักงาน บ.บ.ส. ครั้งที่ 1/2535 วันพุธที่ 18 มีนาคม 2535 ได้มีมติว่า การบริหารพินัยกรรมตามกฎหมายฉบับนี้เป็นมาตรการทางอาญา กล่าวคือจะต้องมีคำพิพากษาลงโทษว่าจำเลยกระทำความผิดก่อนศาลจึงจะออกคำสั่งบริหารพินัยกรรมได้ ซึ่งเราไม่อาจแยกการบริหารพินัยกรรมออกจากคดีอาญาได้ เหมือนต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา การบริหารพินัยกรรมที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น เพียงแต่เหตุอันควรสงสัยก็เพียงพอแล้วที่จะสั่ง

ธิปไตยสำหรับประเทศไทยเดิมในชั้นร่างกฎหมายผู้ร่างมีเจตนารมณ์ที่จะให้การรับทรัพย์สิน
 เป็นมาตรการทางแพ่ง ซึ่งสามารถทำให้หลุดพ้นจากข้อจำกัดหลายอย่างเช่น ปัญหาว่าจะดำเนินการ
 การรับทรัพย์สินอย่างไร ในกรณีที่จับยึดได้แต่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำผิดแต่ไม่ได้
 ตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องโทษ แต่เมื่อออกกฎหมายฉบับนี้ในลักษณะ เช่นนี้ก็ไม่สามารถดำเนินการ
 การได้อย่างมาตรการทางแพ่ง เนื่องจากเราเขียนกฎหมายให้มาผูกกับเรื่องคดีอาญาอย่างชัดเจน
 อีกทั้งไม่สามารถรับทรัพย์สินย้อนหลังได้ด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การรับทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญา
 แต่มีใช้การรับทรัพย์สินทุกเรื่องเป็นโทษทางอาญาไปทั้งหมดเช่น การเวนคืนที่ดินตามพระราชบัญญัติ
 เวนคืนที่ดิน บัญญัติให้ทรัพย์สินตกเป็นของรัฐแต่รัฐต้องจ่ายค่าชดเชย ซึ่งถือเป็นมาตรการทางแพ่ง
 หรือการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีได้ภายในสองปีนับแต่วันที่การ
 กระทำความผิดเกิด และไม่อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ (ตามมาตรา 32) แห่งพระราช
 บัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็น
 มาตรการพิเศษ อีกทั้งปัจจุบันสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปมากแล้วแต่ความรู้สึกของประชาชนชาว
 ไทยหรือนักกฎหมายไทยส่วนใหญ่ยังยึดติดอยู่กับหลักการเดิมว่าการรับทรัพย์สินนั้น ต้องเป็นโทษทาง
 อาญาอันทำให้เกิดข้อขัดข้องในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และทำให้
 กฎหมายเกิดความย่อหย่อนมากขึ้น ซึ่งจริงๆแล้วกฎหมายของเราพัฒนาไปมาก จึงไม่ควรยึดติดกับ
 มาตรการทางอาญาตามหลักกฎหมายเดิม ซึ่งแม้เราอาจไม่มีพยานหลักฐานถึงการกระทำความผิด
 รู้แต่เพียงเหตุแห่งการกระทำความผิดว่า ทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
 ยาเสพติดก็น่าจะฟ้องเพื่อให้ศาลสั่งริบได้แล้ว การที่เราปล่อยทรัพย์สินไปโดยไม่มีเหตุผลที่ชัดเจน
 ใดๆ ก็อยากหาความผิดเพราะผู้นั้นก็ไม่ได้ผิด ทรัพย์สินก็ไม่ถูกริบ จึงทำให้การรับทรัพย์สินซึ่งมีวัตถุประสงค์
 ประสงค์ในการปราบปรามยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐที่ตั้งไว้ แต่อย่างไรก็ตามต่อไปในอนาคต
 ถ้าหากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะการกระทำความผิดรุนแรงมากยิ่งขึ้น ก็ควรมีการแก้ไข
 กฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้นก็ได้

ประกอบกับจากการศึกษาเปรียบเทียบกับแนวกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศ
 สหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน ประเทศอังกฤษ ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลีย
 ประเทศสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย ผู้เขียนได้พบว่าประเทศเหล่านั้นมีมาตรการทางกฎหมาย
 ในเรื่อง ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดแยกออกจากความรับผิดทางอาญาของบุคคล
 ผู้กระทำความผิด โดยเหตุนี้จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดมาตรการรับทรัพย์สินทาง

กฎหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกำหนดให้เป็นมาตรการทางแพ่ง เพื่อให้หลุดพ้นจากข้อจำกัดในคดีอาญาหลายๆเรื่อง เช่น ภาระการพิสูจน์ที่หนักของโจทก์ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการรับทรัพย์สินของนานาอารยประเทศ อันอาจจะช่วยให้การป้องกันและปราบปรามปัญหายาเสพติดประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์โดยละเอียดถึง เรื่องมาตรการในการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวมาแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต ดังนี้

1. เนื่องจาก มาตรการรับทรัพย์สินเป็นมาตรการทางอาญาจึงทำให้การรับทรัพย์สินนั้นต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษ กล่าวคือการรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ศาลจะสั่งรับทรัพย์สินได้ต่อเมื่อมีการพิพากษาลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดก่อน ถ้าไม่มีการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ศาลก็ไม่สามารถรับทรัพย์สินได้ ซึ่งเป็นภาระกระทบต่อการปราบปรามเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงควรกำหนดมาตรการรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้เป็นมาตรการทางแพ่ง โดยการแก้ไขกฎหมายให้เป็นกระบวนการทางแพ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการรับทรัพย์สินที่กระทำต่อตัวทรัพย์สิน (IN REM PROCEEDING) ที่มีขอบด้วยกฎหมาย มิใช่ต่อเจ้าของทรัพย์สิน โดยกฎหมายถือว่าทรัพย์สินนั้นมีความผิดตั้งแต่มีการกระทำความผิด โดยการฟ้องตัวทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดแยกออกจากการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และการรับฟังพยานหลักฐานก็ถือหลักการซึ่งนำหลักพยานหลักฐานแบบคดีแพ่ง

2. ในกรณีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า การรับทรัพย์สินนั้นจะรับได้เฉพาะทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดที่ตั้งข้อหา เท่านั้นหรือไม่ ซึ่งปัจจุบันได้ถือว่ารับทรัพย์สินได้เฉพาะที่ตั้งข้อหา เท่านั้น เนื่องจากเป็นการตีความโดยเคร่งครัดตามประมวลกฎหมายอาญา จึงทำให้การรับทรัพย์สินได้ไม่สมตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายได้ตั้งไว้ ดังนั้นจึงควรมีการแก้ไขโดยบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนว่าให้สามารถรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ โดยไม่จำกัดเฉพาะในคดีที่จำเลยถูกฟ้องเท่านั้น กล่าวคือไม่ว่าจะมีการตั้งข้อหาความผิดนั้นหรือไม่ก็ตาม ก็สามารถรับทรัพย์สินได้แล้ว เปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือผู้ร้องขอคืนทรัพย์สินมาพิสูจน์ตามมาตรา 29 ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด

3. แก้อภิปรายหมายให้อำนาจคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดครั้งก่อนๆ ที่มีได้ตั้งข้อหาได้ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องการรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดได้ โดยไม่จำกัดเฉพาะในคดีที่จำเลยถูกฟ้องดังกล่าว

4. ในกรณีกฎหมายนี้ ไม่สามารถใช้อ้อนหลังไปรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดซึ่งได้มาก่อนวันที่กฎหมายนี้ใช้บังคับนั้น ควรมีการบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนว่าสามารถรับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดได้ ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นได้มาก่อนหรือหลังพระราชบัญญัตินี้เริ่มใช้บังคับ เพราะถ้าใช้รับทรัพย์สินย้อนหลังไม่ได้แล้ว กฎหมายนี้จะได้ประโยชน์เฉพาะกับผู้ค้ายาเสพติดรายใหม่ๆ เท่านั้น

5. ก่อนที่จะให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนตามมาตรา 32 นั้นควรจะมีการกำหนดวิธีการหาตัวเจ้าของที่แท้จริง เพื่อคืนทรัพย์สินให้แก่เจ้าของที่แท้จริงเสียก่อน เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพแก่เจ้าของผู้บริสุทธิ์อีกชั้นหนึ่ง

6. นอกจากนี้ควรเพิ่มกฎหมายต่อไปด้วย เพื่อให้กฎหมายมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

6.1 มาตรการป้องกันการฟอกเงิน (Money Laundering)

การกระทำความผิดฐานฟอกเงินคือ การปกปิด อำพรางลักษณะอันแท้จริง แหล่งที่มา สถานที่ตั้ง การจำหน่าย การเคลื่อนย้าย สิทธิที่เกี่ยวข้องในทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ในทรัพย์สิน โดยรู้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้มาจากการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยการแปรสภาพทรัพย์สินนั้นให้เป็นทรัพย์สินที่ชอบด้วยกฎหมายด้วยเทคนิคต่างๆ เช่นการลักลอบส่งเงินโดยเปิดร้านจิวเวลรี่

แต่เนื่องจากตามกฎหมายปัจจุบัน มีแต่มาตรการในการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ไม่มีมาตรการป้องกันการฟอกเงิน ดังนั้นจึงควรกำหนดความผิดฐานฟอกเงิน

6.2 มาตรการควบคุมธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน

กรณีที่มีผู้กระทำความผิดนำเงิน หรือทรัพย์สินต่างๆ ไปฝากไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงิน หรือส่งมอบโอนเงินโดยผ่านระบบของธนาคารหรือสถาบันการเงิน ถ้ามีพยานหลักฐานหนักแน่นเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่า เงินหรือทรัพย์สินนั้นได้มาจากการค้ายาเสพติด จึงควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สามารถตรวจสอบบัญชี และขอให้ศาลทำการ

ได้สวน เพื่อให้มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ พร้อมกับให้ผู้ยื่นนำหลักฐานมาแสดงให้ศาลเห็นว่าตนได้ทรัพย์สินนั้นมาในทางที่ชอบภายในเวลาอันสมควรตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาแสดงได้ หรือไม่นำมาแสดงภายในกำหนดเวลาของกฎหมาย ให้ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด และให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะมีการฟ้องคดีเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ หรือจะมีผู้ถูกลงโทษหรือไม่ก็ตาม

7. กรณีความซ้ำซ้อนของกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดมีความซ้ำซ้อนดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียน จึงเห็นควรให้ยกเลิกกฎหมายที่ซ้ำซ้อน ไม่ว่าจะซ้ำซ้อนในพระราชบัญญัติตนเองหรือพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวกับยาเสพติด โดยนำกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดมารวมกันเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเพื่อเป็นการสะดวกต่อเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามกฎหมายรวมทั้งเป็นหลักประกันแก่เจ้าหน้าที่ให้แน่ใจว่า ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย